

Vergaderjaar 2007–2008

27 565

Alcoholbeleid

Nr. 71

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 19 juni 2008

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport¹, de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties² en de algemene commissie voor Jeugd en Gezin³ hebben op 22 mei 2008 overleg gevoerd met minister Klink van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, minister Ter Horst van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en minister Rouvoet voor Jeugd en Gezin over:

- **de brief van de minister van VWS d.d. 29 februari 2008 inzake alcoholpoli's (27 565, nr. 58);**
- **de brief van de minister van VWS d.d. 29 februari 2008 inzake moties ingediend tijdens het VAO over alcoholbeleid op 20 december 2007 (27 565, nr. 59);**
- **de brief van de minister van VWS d.d. 11 maart 2008 inzake de uitvoering van de motie-Bouwmeester over het sluiten van de alcoholafdelingen in supermarkten (27 565, nr. 60);**
- **de brief van de minister van VWS d.d. 21 maart 2008 inzake een onderzoek van de Europese Commissie naar alcoholreclames in Nederland (27 565, nr. 61);**
- **de brief van de minister van VWS d.d. 11 april 2008 inzake literatuuronderzoek naar alcoholreclame (27 565, nr. 62).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Halsema (GroenLinks), Kant (SP), Sniijder-Hazelhoff (VVD), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Smeets (PvdA), voorzitter, Van Miltenburg (VVD), Schippers (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Willemse-van der Ploeg (CDA), Van der Veen (PvdA), Schermers (CDA), Van Gerven (SP), Wolbert (PvdA), Heerts (PvdA), Zijlstra (VVD), Ouwehand (PvdD), Agema (PVV), Leijten (SP), Bouwmeester (PvdA) en Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Vendrik (GroenLinks), Van Velzen (SP), Neppérus (VVD), Vietsch (CDA), Uitslag (CDA), Ormel (CDA), Van Dijken (PvdA), Verdonk (Verdonk), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Atsma (CDA), Van der Ham (D66), Çörüz (CDA), Gill'ard (PvdA), Smilde (CDA), Langkamp (SP), Vermeij (PvdA), Arib (PvdA), Kamp (VVD), Thieme (PvdD), Bosma (PVV), Luijben (SP), Hamer (PvdA), Ortega-Martijn (ChristenUnie) en De Wit (SP).

² Samenstelling:

Leden: Van Beek (VVD), Van der Staaij (SGP), De Pater-van der Meer (CDA), Van Bochove (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Hessels (CDA), Gerkens (SP), Haverkamp (CDA), Leerdam (PvdA), voorzitter, De Krom (VVD), ondervoorzitter, Griffith (VVD), Boelhouwer (PvdA), Irrgang (SP), Kalma (PvdA), Schinkels-hoek (CDA), Van der Burg (VVD), Brinkman (PVV), Pechtold (D66), Van Raak (SP), Thieme (PvdD), Kuiken (PvdA), Leijten (SP), Heijnen (PvdA), Bilder (CDA) en Anker (ChristenUnie). Plv. leden: Teeven (VVD), Van der Vlies (SGP), Van de Camp (CDA), Smilde (CDA), Van Gent

(GroenLinks), Knops (CDA), Polderman (SP), Spies (CDA), Wolbert (PvdA), Aptroot (VVD), Zijlstra (VVD), Vermeij (PvdA), Van Gerven (SP), Heerts (PvdA), Çörüz (CDA), Remkes (VVD), De Roon (PVV), Van der Ham (D66), Van Bommel (SP), Ouwehand (PvdD), Timmer (PvdA), De Wit (SP), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Van Haersma Buma (CDA) en Cramer (ChristenUnie).

³ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Hamer (PvdA), Kant (SP), ondervoorzitter, Çörüz (CDA), Van Miltenburg (VVD), Van Dijken (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Jonker (CDA), Teeven (VVD), Wolbert (PvdA), Blanksma-van den

Heuvel (CDA), Voordewind (ChristenUnie), Zijlstra (VVD), Bouchibti (PvdA), Langkamp (SP), Ouwehand (PvdD), Agema (BVV), Leijten (SP), Dibi (GroenLinks), Heijnen (PvdA), voorzitter, Van Toorenburg (CDA) en Uitslag (CDA). Plv. leden: Heerts (PvdA), Gerkens (SP), De Rouwe (CDA), Van der Burg (VVD), Eijsink (PvdA), Nicolai (VVD), Biskop (CDA), Van der Ham (D66), De Pater-van der Meer (CDA), Verdonk (Verdonk), Bouwmeester (PvdA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Schippers (VVD), Timmer (PvdA), Gesthuizen (SP), Bosma (PVV), De Wit (SP), Azough (GroenLinks), Arib (PvdA), Jan de Vries (CDA), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA) en Karabulut (SP).

Vragen en opmerkingen uit de commissies

Mevrouw **Bouwmeester** (PvdA) constateert dat sommige kinderen vaak in een heel korte tijd veel drinken en dat dit zeer schadelijk is voor hun hersenen. Om dit probleem aan te pakken, moeten meer maatregelen tegelijkertijd worden genomen. Begonnen moet worden met preventie. Ouders en kinderen zijn in eerste instantie verantwoordelijk en moeten bewust worden gemaakt van de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik. Vervolgens moeten de regels worden gehandhaafd en moet worden ingezet op herstel in de gevallen waarin kinderen al te veel gedronken hebben.

De meeste kinderen krijgen hun eerste slok alcohol thuis, dus van hun ouders. Die ouders en kinderen moeten worden voorgelicht over de schadelijke gevolgen van dit alcoholgebruik. Daarnaast kunnen kinderen heel makkelijk aan alcohol komen in de supermarkt. 85% van de kinderen onder de zestien jaar die alcohol drinken, haalt daar gewoon de alcohol. Het is derhalve tijd om de supermarkten harder aan te pakken. De tijd van vrijblijvendheid is voorbij. Mevrouw Bouwmeester stelt hierbij drie stappen voor. Ten eerste moet worden voorkomen dat alcohol wordt verkocht aan jongeren onder de zestien jaar. Supermarkteigenaren moeten investeren in de vaardigheden van hun personeel om leeftijden te herkennen en de verkoop van drank te weigeren aan jongeren onder de zestien jaar. Wellicht kan er ook een bepaald systeem worden ontwikkeld dat het personeel daarbij ondersteunt. Ten tweede moeten de strenge regels wel gecontroleerd worden. Momenteel is er te weinig opsporingscapaciteit. Allereerst moet worden gekeken hoe de controle effectiever kan worden uitgevoerd. Controleurs hebben aangegeven dat die controle momenteel heel ingewikkeld is georganiseerd, omdat een controleur conform de wet moet aangeven of een jongere «onmiskenaar» onder de zestien jaar is. Kan die technische term niet uit de wet worden geschrapt nu de legitimatieplicht is ingevoerd? Daarnaast moet worden gedacht aan het uitbreiden van de handhavingscapaciteit. Ook kan worden overwogen om een mystery guest in te zetten: een jongere die samen met en onder verantwoordelijkheid van een controleur van de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) een bezoek brengt aan een supermarkt en probeert alcoholhoudende drank te kopen. Een dergelijke inzet moet uiteraard heel zorgvuldig gebeuren. Er wordt momenteel ook al mee geëxperimenteerd. Als de uitkomsten van deze pilot gunstig zijn, zouden die mystery guests overal moeten kunnen worden ingezet. Als daarvoor meer opsporingsambtenaren nodig zijn, dan moet de opsporingscapaciteit worden uitgebreid. Ten slotte moeten er hogere straffen op overtredingen staan.

Binnenkort vindt een overleg plaats van de werkgroep Alcohol en jongeren. Deze werkgroep is door het ministerie van VWS geïnitieerd en wordt door het Trimbos-instituut voorgezeten. Ook het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL) heeft zitting in die werkgroep. Kan aan het CBL worden gevraagd om te bevorderen dat alle supermarkten een systeem instellen waardoor de verkoop van alcohol aan jongeren onder de zestien jaar wordt tegengegaan? De C1000 heeft overigens inmiddels zelf zijn verantwoordelijkheid genomen en is een proef gestart met een leeftijdsgrens van achttien jaar, zodat jongeren van veertien of vijftien jaar een veel minder grote kans hebben om bij de C1000 aan alcohol te komen. Dat is een lovenswaardig initiatief.

Mevrouw Bouwmeester vraagt een reactie van het kabinet op de blaafste bij jongeren als het vermoeden bestaat dat zij zich dronken op de openbare weg bevinden.

In veel gemeenten bevinden zich zogenaamde keten waar jongeren samenkomen en alcohol gebruiken. Het kabinet heeft aangegeven dat het gemeenten wil helpen om die hokken en keten aan te pakken. Uit onderzoek is echter gebleken dat gemeenten die hokken en keten helemaal niet willen sluiten. Dat is zeer kwalijk. Wat mevrouw Bouwmeester betreft,

zouden commerciële hokken vandaag nog gesloten moeten worden. Bij huiskamerketen is het probleem niet dat jongeren er samenkomen, maar dat jongeren er zuipen. Hoe kunnen gemeenten ertoe worden aangezet om mee te werken aan het opdoeken van deze hokken en keten? Gaat de minister hierin dwingender optreden? Welke doelstelling hanteert het kabinet hierbij?

De minister heeft toegezegd dat er een landelijk dekkend netwerk van alcoholpoli's zou komen, maar er wordt nu gestart met vier poli's.

Mevrouw Bouwmeester heeft van in ieder geval negen ziekenhuizen begrepen dat zij die nazorg willen bieden. Waarom wordt er dan nu slechts gestart met vier locaties?

De minister heeft ten slotte in de Hoofdlijnenbrief Alcoholbeleid aangegeven dat er «vroeg op stap»-gesprekken met de branche, gemeenten, ouders en jongeren zullen worden gevoerd. Wat is de stand van zaken?

Mevrouw **Leijten** (SP) benadrukt dat niet alleen de jongeren moeten worden aangepakt als zij alcohol consumeren terwijl zij nog geen zestien jaar zijn, maar dat ook de branche bepaalde regels in acht behoort te nemen. Reclame moet worden beschouwd als een lokroep om meer te consumeren. Er moeten derhalve goede regels zijn ten aanzien van de reclame voor alcoholhoudende dranken. In de toekomst zullen er voor 21.00 uur geen tv-reclames voor alcoholhoudende dranken meer mogen worden uitgezonden. Dat is een eerste goede stap in de richting van alcoholreclamevrije televisie. De Stichting Alcoholpreventie (STAP) heeft onderzoek gedaan naar de uitzending van alcoholreclames. Zal die grens van 21.00 uur wel effectief zijn, gezien de resultaten van dat onderzoek? De alcoholindustrie ziet mazen in het net van de reclamebeperking op tv. Het sponsoren van programma's maakt immers geen onderdeel uit van de Mediawet. Er kan dus voor 21.00 uur gewoon promotie van alcohol plaatsvinden. Vindt het kabinet dit wenselijk? Alles wordt op alles gezet om ouders en jongeren ervan te doordringen dat jongeren onder de zestien jaar geen alcohol moeten drinken, maar tegelijkertijd blijft de alcohollobby via allerlei slinkse wegen maar reclame maken. Dat staat lijnrecht tegenover elkaar. Voorts is sprake van forse reclame op internet. Kan worden onderzocht welk publiek hiermee bereikt wordt?

Er vindt een verschuiving plaats van reclame naar marketing. Zo kan bij aankoop van een drankje een reis worden gewonnen of kan bij aankoop van bier een beertender bij elkaar worden gespaard. Kan deze toename van marketingactiviteiten worden meegenomen in het reeds toegezegde onderzoek naar de reclame die is gericht op jongeren?

In de beantwoording van schriftelijke vragen is toegezegd dat ook het «buzzen» bij het onderzoek zal worden betrokken. Wie zal dit onderzoek uitvoeren? Is de branche daar ook bij betrokken? Mevrouw Leijten wijst erop dat slimme reclamejongens naar aanleiding van ingediende klachten bij de Reclame Code Commissie altijd ontkennen dat zij zich met alcoholreclames richten op jongeren. Zitten deze slimme jongens ook aan tafel? Kortom, is er sprake van een onafhankelijk onderzoek?

Er is sowieso sprake van schimmigheid. Er zijn veel overleggroepen en structuren. Hoe wordt het beleid beïnvloed door de alcohollobby? Kan op dit punt meer duidelijkheid worden verschaft?

In de supermarkten komen steeds meer zoete mixdrankjes in de schappen. Er zijn inmiddels supermarkten die hun verantwoordelijkheid willen nemen en geen drank meer willen verkopen aan jongeren onder de zeventien jaar. De AH-vestiging in Katwijk wilde dit doen, maar is teruggefloten door het hoofdkantoor Ahold. Hoe oordeelt het kabinet over dit «maatschappelijk verantwoord ondernemen»?

Mevrouw Leijten vraagt voorts naar de uitkomsten van het rapport van de commissie-Oosting. Is het waar dat de Drank- en Horecawet gewijzigd zal worden op voorspraak van deze commissie? Zal er dan geschrappt worden

in het aanwijzingsbeleid voor vergunningen en ontheffingen? Zo ja, waarom?

Het bevreemdt haar ten slotte dat er in weerwil van de toezegging van de minister van VWS geen landelijk dekkend netwerk van alcoholpoli's komt. Het is ook raar dat er een koppeling wordt gemaakt met de verslavingszorg. De jongeren die in aanmerking komen voor een verblijf in een alcoholpoli, zijn niet verslaafd maar hebben een educatieve tik op de vingers nodig. De behandeling van dr. Van der Lely van het Reinier de Graaf Ziekenhuis in Delft is uitstekend. Hij laat de jongeren hun roes uitslapen en hij laat ze zich realiseren hoe gevaarlijk het comazuipen is. Daar hoeven geen lange trajecten van de verslavingszorg aan gekoppeld te worden. Deze behandelmethode moet landelijk worden verspreid.

Mevrouw **Joldersma** (CDA) memoreert dat zij tijdens het vorige overleg haar tevredenheid heeft uitgesproken over de daadkracht van het kabinet op het punt van het alcoholbeleid. Maar die daadkracht moet wel worden voortgezet! Wanneer zal het wetsvoorstel inzake de wijziging van de Drank- en Horecawet de Kamer bereiken?

In de motie-Joldersma/Voordewind is gevraagd om een experiment met de hogere leeftijdsgrens van achttien jaar. Daartoe moet een experimenteerartikel in de wet worden opgenomen. Is het plan van aanpak voor dit experiment al klaar? Wanneer worden gemeenten uitgenodigd om daaraan mee te doen.

Mevrouw Joldersma is van mening dat de leeftijdsgrens van zestien jaar niet te handhaven is als niet ook de koper onder de zestien strafbaar wordt gesteld. Het kabinet heeft toegezegd dat het juridische begrip «bezit» zal worden uitgewerkt. Wanneer zal die uitwerking gereed zijn, zodat de wet op dat punt kan worden gewijzigd? Voorts moeten burgemeesters de bevoegdheid krijgen om in te grijpen als een supermarkt de wet overtreedt. Gemeentelijke toezichthouders zijn daarbij de aangewezen personen om te controleren of een supermarkt zich aan de regels houdt, omdat zij regelmatig een bezoekje kunnen afleggen dan een controleur van de VWA. Het zou voorts goed zijn als jongeren standaard hun legitimatiebewijs moeten laten zien als zij alcohol willen kopen, maar de regering heeft al aangegeven dat zij daar geen voorstander van is.

In de motie-Joldersma c.s. (27 575, nr. 38) wordt de regering verzocht om met de VNG een landelijke gedragscode te laten ontwikkelen voor «vroeg op stap»-tijden in de horeca voor jongeren, en deze gedragscode via de VNG publiek te maken. Het «vroeg op stap»-burgerinitiatief heeft landelijk al veel discussie losgemaakt en krijgt inmiddels ook veel aandacht in de algemene commissie voor Jeugd en Gezin. De motie moet nu echter wel handen en voeten krijgen. Er zijn al veel goede suggesties gedaan, zoals het hanteren van toegangsleeftijden en het koppelen van sluitingstijden daaraan. Mevrouw Joldersma geeft desgevraagd aan dat haar fractie de sluitingstijd van cafés niet wettelijk wil regelen, maar dat er wel initiatieven zouden moeten worden genomen om het uitgaansleven eerder te laten beginnen.

Ook tijdens het vorige algemeen overleg is uitgebreid gesproken over de problematiek van alcoholgebruik in commerciële en niet-commerciële keten. Er zouden huisregels moeten worden opgesteld voor het alcoholgebruik in de huiskamerketen. Kan dat meer worden gestimuleerd? Ook zou een zwarte lijst moeten worden opgesteld van keten die zich niet aan de regels houden, dus waar te veel gedronken wordt, zodat ouders weten welke keten niet veilig zijn voor hun kinderen.

Ook mevrouw Joldersma begrijpt niet waarom de verplichte nazorg voor jongeren die zich in een coma hebben gezopen, niet overal van de grond kan komen.

Zij wijst er ten slotte op dat ook de problematiek van overmatig alcoholgebruik bij ouderen niet mag worden veronachtzaamd. Ook daar zijn hoge kosten mee gemoeid. Er moet veel meer worden ingezet op de vroeg-

signalering van deze problemen. Kan de minister hiernaar kijken? Instanties zoals de Anonieme Alcoholisten doen heel goed werk. Dat is bijvoorbeeld in de Verenigde Staten goed zichtbaar. Dergelijke initiatieven moeten dan ook worden gestimuleerd.

De heer **Van der Ham** (D66) wijst op de schokkende uitkomsten van onderzoeken naar de gevolgen van vroeg drankgebruik onder jongeren. Hoe eerder kinderen beginnen met alcohol, hoe slechter het is. Kinderen worden gemiddeld na anderhalf jaar voor het eerst dronken. Het is derhalve zaak om ervoor te zorgen dat jongeren zo laat mogelijk beginnen met het drinken van alcohol.

Hij is geen voorstander van flexibele leeftijdsgrenzen en betreurt het derhalve dat de Kamer de motie inzake experimenten met onder meer hogere leeftijdsgrenzen heeft aangenomen. Het kabinet zal in de komende wijziging van de Drank- en Horecawet gelukkig geen voorstel opnemen om gemeenten een algemene bevoegdheid te geven om de leeftijdsgrens voor de verkoop van zwak-alcoholhoudende drank te verhogen naar achttien jaar. Daarmee wordt recht gedaan aan de bedoeling van de motie-Bouwmeester c.s. (27 565, nr. 41).

De heer Van der Ham is verder verheugd over de genuanceerde reactie van het kabinet op de motie-Bouwmeester op stuk nr. 43. Niet alle horecagelegenheden en supermarkten kunnen immers over één kam worden geschoren. De leeftijdsgrens van zestien jaar moet uiteraard goed worden gehandhaafd, overtredingen moeten zwaar worden bestraft en het is in dat licht van groot belang dat de handhavingscapaciteit wordt uitgebreid. De proportionaliteit moet daarbij echter niet uit het oog worden verloren. Wat zal het kabinet ondernemen op het punt van de handhavingscapaciteit?

De heer Van der Ham steunt het voornemen om het kopen van alcohol onder de zestien jaar te sanctioneren. Er ligt immers ook een verantwoordelijkheid bij de jongeren en hun ouders. Er is sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid van de horeca, de supermarkten, de overheid en de ouders. Bij de strafbaarstelling moet hulpverlening voorop staan. Hij ziet niet zoveel in het instrument van loktienaars om de horeca en supermarkten te betrappen op de verkoop van alcohol aan jongeren onder de zestien jaar. Een goede handhaving van de regels zou voldoende moeten zijn.

Hij brengt in herinnering dat hij in het vorige AO heeft gevraagd om de voorlichting over alcohol en drugs te combineren op feesten waar veel jongeren komen. Dan krijgen de jongeren goede informatie op de plekken waar ze met alcohol en drugs in aanraking kunnen komen. Er moet echter wel worden gewaakt voor overdrijving. Zo wordt in sommige reclamecampagnes gewezen op de gevaren van het nuttigen van een kersenbonbon onder de zestien jaar. Daarmee schiet men te ver door en wordt men niet serieus genomen.

De regering heeft in reactie op de motie-Van der Ham/Dibi (27 565, nr. 50) inzake uitgaansvoorzieningen voor jongeren onder de zestien jaar een brief toegezegd. Wanneer komt die brief? Heeft het gesprek met de VNG al plaatsgevonden? Zo ja, wat is daaruit gekomen?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie) vraagt allereerst om een toezegging van de regering om binnen een jaar een landelijk dekkend netwerk van alcoholpoli's voor jongeren te realiseren.

Hij is blij dat de Kamer de motie-Joldersma/Voordewind op stuk nr. 36 inzake experimenten met onder andere hogere leeftijdsgrenzen heeft aangenomen. Inmiddels is er al weer een half jaar voorbij. Zijn de gemeenten waarin met hogere leeftijdsgrenzen kan worden geëxperimenteerd, al aangewezen? Komt er nog een wetsvoorstel waarmee een experimenteerartikel in de Drank- en Horecawet wordt geïntroduceerd? Er is eigenlijk helemaal geen wetgeving voor nodig. In een noot bij de brief

van 29 februari 2008 wordt immers verwezen naar convenanten die gemeenten en alcoholverstrekkers kunnen afsluiten. Een supermarkt kan de leeftijdsgrens dus gewoon verhogen naar achttien jaar. Een aantal supermarkten is daartoe inmiddels ook al overgegaan. Is de minister bereid dat voorbeeld in een modelconvenant op te nemen en via de VNG bij andere gemeenten te promoten? De jongerenafdeling van de Christen-Unie zal in ieder geval op een website melding maken van de mogelijkheden. Zij zal verder de supermarkten die overgaan tot die hogere leeftijdsgrens, belonen met een taart. Op diezelfde website zullen overigens ook de supermarktketens worden genoemd die weigeren om een hogere leeftijdsgrens te hanteren, zodat mensen weten welke supermarkten hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen.

De VNG zal worden gevraagd om op basis van de bevindingen en conclusies uit de «vroeg op stap»-gesprekken met een modelverordening over openings- en sluitingstijden te komen. Deze verordening dient zo snel mogelijk bij de gemeenten te worden neergelegd. Kan daarbij een koppeling worden gemaakt met leeftijden, zodat een gedifferentieerd toegangsbeleid mogelijk wordt? Bij het opstellen van deze verordening dienen de indieners van het «vroeg op stap»-burgerinitiatief te worden betrokken. De heer Voordewind heeft met mevrouw Leijten al verschillende moties (27 565, nrs. 40 en 56) ingediend over het plaatsen van waarschuwingsteksten op labels en de beperking van alcoholreclame. Er zullen twee interdepartementale werkgroepen worden geformeerd die de juridische mogelijkheden zullen onderzoeken. In Frankrijk bestaat al een dergelijke labeling. Waarom kan Nederland dat niet gewoon volgen? Kan het voorbeeld van Frankrijk in ieder geval bij het onderzoek worden betrokken? Deze maand zijn het Trimbos-instituut en het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ) gestart met het vervolg op de landelijke oudercampagne «voorkom alcohol schade bij uw opgroeiende kind». Ook de heer Voordewind ziet geen grote bezwaren als het gaat om de kersenbonbon, maar hij wil het Trimbos-instituut wel oproepen om zich in te zetten voor het verhogen van de leeftijdsgrens naar achttien jaar.

In het debat van december is de minister voor Jeugd en Gezin verzocht om nog eens naar het ambitieniveau met betrekking tot het alcoholgebruik onder twaalfjarigen te kijken. Uit onderzoek blijkt dat op dit moment 61% van de twaalfjarigen drinkt. Het ambitieniveau van jongeren die alcohol drinken, staat op 62%. Dat betekent dus feitelijk dat nog iets meer twaalfjarigen zouden mogen drinken om aan datzelfde ambitieniveau te komen. Kan de minister dat specificeren voor de twaalfjarigen, zodat er ook een hoger ambitieniveau kan worden vastgesteld? Duitsland heeft inmiddels een hogere accijns op mixdrankjes doorgevoerd. Er wordt momenteel een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om dat ook in Europese regelgeving vast te leggen. Wanneer zal dat onderzoek worden afgerond? Waarom kan Duitsland wel een hogere accijns vaststellen en moet Nederland wachten op dat Europese onderzoek?

In 2001 is een motie aangenomen om stuntaanbiedingen met alcohol in supermarkten tegen te gaan. Waarom is dat nog steeds niet mogelijk? Ook de heer Voordewind wil dat de commerciële keten gesloten worden. Hij erkent dat huiskamerketen een sociale functie kunnen hebben. De gemeente Ede heeft inmiddels goede regels opgesteld voor het alcoholgebruik in huiskamerketen. Is de minister bereid om dat pakket maatregelen via de VNG landelijk uit te zetten?

De heer **Van der Staaij** (SGP) memoreert dat er in december 2007 uitvoerig is gesproken over de problemen rond overmatig alcoholgebruik en dat er nu snel actie moet worden ondernomen. Wanneer komt het wetsvoorstel met de aangekondigde wijzigingen op de Drank- en Horecawet daadwerkelijk naar de Kamer? Er zijn in het verleden al veel-

vuldig aanpassingen van deze wet aangekondigd, maar in de praktijk komt het er maar niet van.

In het verleden is ook al veelvuldig sprake geweest van onenigheid tussen de Kamer en de regering. Er kwamen voorstellen van de regering waarvoor geen Kamermeerderheid bleek te bestaan en er waren voorstellen met een Kamermeerderheid die door de regering als onuitvoerbaar werden beoordeeld. Hopelijk zal dit bij het aankomende wetsvoorstel niet het geval zijn.

Een alcoholreclameverbod tot 21.00 uur is in ieder geval een belangrijke eerste stap om die reclame in te perken. Een groot aantal jongeren van twaalf tot zeventien jaar kijkt echter ook na 21.00 uur televisie. Bestaat niet het risico dat vlak na 21.00 uur een overmaat aan alcoholreclames zal worden uitgezonden? Is men daarop voorbereid, zodat eventueel ook snel een aanscherping van het beleid kan plaatsvinden?

Het optrekken van de leeftijdsgrens van zestien naar achttien jaar heeft helaas geen Kamermeerderheid gekregen. Er zal wel een experimenteel artikel in de wet worden geïntroduceerd. Wanneer kan zo'n experiment als geslaagd worden beschouwd? Zijn de toetsingscriteria duidelijk?

De SGP-fractie heeft de motie-Bouwmeester (27 565, nr. 43) gesteund om een landelijk sanctiebeleid in te voeren. Het kabinet heeft echter aangekondigd dat het deze motie niet uitvoert. Het stelt voor om in het wetsvoorstel Drank- en Horecawet minimum- en maximumsancties op te nemen. Hoe zullen die straffen er dan uitzien?

De VNG zal worden gevraagd om te komen met modelverordeningen over de koppeling van sluitingstijden en leeftijden. Dat is een goed initiatief. Wat gaat de minister concreet doen om vroegere sluitingstijden ook echt te promoten? Het «vroeg op stap»-burgerinitiatief verdient alle steun, zeker in de huidige tijd waarin vele ouders niet veel meer te zeggen hebben over het uitgaansgedrag van hun kinderen. Dat is helaas een maatschappelijke realiteit.

De VNG heeft vastgesteld dat het kabinetsvoorstel om het alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken, onvoldoende effect zal hebben en doet de concrete suggestie om ook te komen tot strafbaarstelling van jongeren onder de zestien jaar die na alcoholconsumptie op de openbare straat worden aangetroffen. Waarom steunt het kabinet dat voorstel van de VNG niet?

De heer **Zijlstra** (VVD) constateert dat alle partijen het erover eens zijn dat kinderen onder de zestien jaar geen alcohol zouden moeten drinken. Het is prima dat er nu extra controleurs en toezichthouders worden aangesteld om te voorkomen dat alcohol aan jongeren onder de zestien jaar wordt verkocht. Hij steunt ook het voorstel om te komen tot variabele sancties waarbij een regelmatige overtreding van de wet zal kunnen leiden tot een hogere strafmaat. De VVD heeft een aantal jaren geleden al voorgesteld om niet alleen het verkopen van alcohol aan jongeren onder de zestien jaar strafbaar te stellen, maar ook het kopen, het bezit en het gebruiken van alcohol door die jongeren. Dat zou pas helder zijn! Hierbij kan worden gedacht aan straffen zoals die bijvoorbeeld ook voor het vroegtijdig afsteken van vuurwerk gelden. Dan kan meteen voorlichting worden gegeven over de schadelijke gevolgen van het alcoholgebruik. Dit voorstel werd echter een paar jaar geleden weggehoond. Wellicht zou een dergelijke motie inmiddels meer kans van slagen hebben. Wat is de reactie van het kabinet hierop?

De heer Zijlstra steunt het voorstel van het kabinet om de leeftijdsgrens van zestien jaar te handhaven. Heeft een experiment met een leeftijdsverhoging naar achttien jaar wel zin, als het alcoholverbod voor jongeren onder de zestien al nauwelijks te handhaven is? Ook het idee om loktieners in te zetten, kan zijn goedkeuring niet wegdragen. Daarmee draaft de PvdA echt door. In feite wordt aan minderjarigen gevraagd om een strafbare handeling te plegen. Is dat dan geen uitlokking?

De heer Zijlstra is absoluut geen voorstander van een landelijke vaststelling van sluitingstijden. Hij zal nog terugkomen op het «vroeg op stap»-burgerinitiatief.

Er moet streng worden opgetreden tegen de commerciële keten. Die vallen niet onder de Drank- en Horecawet en zullen moeten worden gesloten. De buurtketen waar tegen een kleine vergoeding drank kan worden gekocht, zijn overigens ook commercieel. De enige uitzondering is een samenzijn op een plek waarbij jongeren hun eigen spullen meenemen. Dat noemde men vroeger een Amerikaanse fuif. Dat moet worden beschouwd als een privé-aangelegenheid. Daar kan niet tegen worden opgetreden. Dat moet men overigens ook niet willen.

De heer Zijlstra wijst er ten slotte op dat een accijnsverhoging van 27 cent per flesje niet zal leiden tot minder alcoholgebruik onder jongeren. Zij zullen zich alleen nog meer indrinken voordat zij naar de uitgaansgelegenheid gaan. Het is zaak dat de consistentie van het beleid goed in het oog wordt gehouden.

Ook de heer **Dibi** (GroenLinks) wijst op de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik door jongeren onder de zestien jaar. In de samenleving wordt gezelligheid vaak met de consumptie van alcohol geassocieerd. Zo is het heel normaal om op feestdagen, tijdens het carnaval of bij het EK veel alcohol te drinken. Dat heeft ook invloed op de wijze waarop kinderen aankijken tegen de consumptie van alcohol. Wat is de visie van het kabinet hierop? Het komt wel met allerlei geboden en verboden aanzetten, maar het sluit tegelijkertijd de ogen voor dit fenomeen. De huidige Drank- en Horecawet kan niet worden gehandhaafd op het punt van de verkoop van alcohol aan jongeren, de huiskamerketen worden niet aangepakt, maar tegelijkertijd worden er allerlei andere maatregelen voorgesteld, zoals de inperking van alcoholreclame, om die handhavingsproblemen op te lossen.

Er moet veel meer aandacht worden besteed aan de voorlichting aan en de bewustwording bij de ouders. De overheid moet ervoor waken dat zij niet te veel verantwoordelijkheid weghaalt bij de ouders. Het is geen overheidstaak om kinderen die te laat op straat zijn, thuis te brengen of om kinderen ontbijt te geven. De heer Dibi is ook absoluut geen voorstander van het «vroeg op stap»-initiatief. Het is beter om voor alternatieven te zorgen in gemeenten waar jongeren pas na middernacht kunnen uitgaan. Wat is de reactie van het kabinet op de motie-Van der Ham/Dibi (27 565, nr. 50) waarin hierom gevraagd wordt?

De heer Dibi meent dat als gevolg van het vervroegen van openingstijden ook het indrinken eerder zal plaatsvinden. Jongeren drinken namelijk niet zozeer in om zichzelf lam te zuipen, maar omdat het nogal duur is om alcohol te kopen in uitgaansgelegenheden.

Het beeld is ontstaan dat de branche inmiddels een verantwoordelijkheid voelt voor de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik. Zo heeft de branche meegewerkt aan de BOB-campagne. Is het niet mogelijk om samen met de branche een vergelijkbare campagne te starten waarin voorlichting wordt gegeven over de gevolgen van overmatig alcoholgebruik? De heer Dibi zal een hoorzitting met vertegenwoordigers uit de branche organiseren, omdat alle betrokken partijen hun steentje moeten bijdragen. Als de branche automatisch als vijand wordt beschouwd, is een oplossing ver weg. Het is beter om het probleem gezamenlijk aan te pakken.

De heer Dibi constateert ten slotte dat het onderwerp eigenlijk te belangrijk is om in een algemeen overleg af te handelen.

De heer **Brinkman** (PVV) vindt het een goede zaak dat de problematiek van het alcoholgebruik onder jongeren voortdurend de aandacht heeft. Het is lovenswaardig dat de Friese moeders – de indieners van het burgerinitiatief «vroeg op stap» – niet bij de pakken neer zijn gaan zitten maar

zelf de mouwen hebben opgestroopt om een verandering te bewerkstelligen in het land. Hij deelt hun bezorgdheid over het stapgedrag van de jeugd, maar vraagt zich af of het voorstel dat in het «vroeg op stap»-initiatief besloten ligt, wel de aangewezen weg is voor de Tweede Kamer. De primaire verantwoordelijkheid voor de opvoeding, en dus ook voor het stapgedrag van deze kinderen, ligt immers bij de ouders.

De wet biedt voldoende handvaten om hard op te treden tegen kinderen en ondernemers die de Drank- en Horecawet overtreden, maar dat harde optreden komt maar niet van de grond. Meer regelgeving is absoluut geen oplossing. Die moet worden gezocht in meer controle op drankmisbruik, bijvoorbeeld in het verkeer, en in hardere straffen bij excessen. Er zijn nog geen harde conclusies getrokken naar aanleiding van incidenten waarbij alcohol en drugs een rol spelen. Die twee gaan niet samen, maar toch gebeurt dat vaak. Ook softdruggebruik kan een buitengewoon gevaarlijke en gewelddadige invloed hebben als dat wordt gecombineerd met de consumptie van alcohol. Daarom zou moeten worden gestopt met het gedoogbeleid voor softdrugs. Zou geen onderzoek moeten worden gedaan naar de rol van alcohol en drugs bij geweldsincidenten?

De heer Brinkman wijst erop dat zijn moties inzake de inzet van lokkinderen en lokpedo's om virtuele kinderlokken te ontmaskeren alleen door de PVV en het lid Verdonk zijn gesteund. De PvdA-fractie komt nu wel met een plan om loktiemers in te zetten tegen winkeliers die alcohol verkopen aan jongvolwassenen. Het bevreemdt hem dat dit middel wel acceptabel zou zijn om hardwerkende winkeliers te pakken, terwijl dat middel niet zou mogen worden ingezet om pedofielen te ontmaskeren. Hoe is dit mogelijk? Hetzelfde geldt voor het idee van de fractie van de ChristenUnie om de namen van bedrijven op het internet te plaatsen. Het is schandalig dat deze fractie wel naming en shaming voor hardwerkende ondernemers van winkels en horeca wil, maar geen naming en shaming voor veroordeelde pedofielen. Wat is de mening van het kabinet over de voorstellen van de PvdA en de ChristenUnie?

Antwoord van de bewindslieden

De **minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport** kan zich niet vinden in de berichtgeving in de media naar aanleiding van vorige debatten dat het kabinet en de Kamer onenigheid over het alcoholbeleid zouden hebben. De alcoholproblematiek is een belangrijk thema in het maatschappelijke en in het politieke debat. Alle woordvoerders zijn het erover eens dat er ook goede kanten aan het gebruik van alcohol zitten, zoals de gezelligheid die dat met zich brengt. Er zitten ook in medisch opzicht waarschijnlijk goede kanten aan. Overmatig alcoholgebruik heeft echter wel buitengewoon indringende gevolgen voor de samenleving, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid en volksgezondheid. De verschillende partijen, dus ook de fabrikanten en verkopers van alcohol, zullen gezamenlijk moeten optrekken om die gevolgen te bestrijden. Het kabinet en de Kamer zijn het over veel punten eens. Niemand is uit op een soort drooglegging. Het alcoholgebruik moet in goede banen worden geleid, maar het gebruik als zodanig hoeft niet aan banden te worden gelegd. Iedereen is doordrongen van de grote impact van alcoholmisbruik op de volksgezondheid en op de openbare orde. Voorts wordt door allen onderkend dat niet alleen de alcoholproblematiek onder jongeren maar ook die onder ouderen aandacht behoeft. Veel beleid richt zich echter op de jongeren van zestien jaar en jonger, omdat zij deel uitmaken van een zeer kwetsbare groep.

Er is overeenstemming over het feit dat een brede en integrale aanpak nodig is en dat niet kan worden volstaan met een enkele voorlichtingsactie. Jongeren moeten ook zelf op hun gedrag worden aangesproken. Het is belangrijk dat zij via voorlichting en trajecten in het onderwijs

«leren drinken» en dat daarbij een zekere weerbaarheid wordt ontwikkeld. Ook een goede opvoeding en een goede voorlichting over die opvoeding zijn uiteraard van groot belang. Er vindt op dit terrein dan ook een nauwe samenwerking plaats met de minister voor Jeugd en Gezin. Het is voorts van belang dat alle partijen – de rijksoverheid, de gemeenten, scholen, sportverenigingen, zorgaanbieders, brancheorganisaties en voorlichtingsorganisaties – betrokken worden bij het totale beleid. Ten slotte is er consensus over het feit dat de burgemeesters en de gemeenten een belangrijke rol krijgen bij de uitvoering van het alcoholbeleid. Daarbij is sprake van inkadering in landelijke regelgeving die een zekere uniformiteit verleent aan datgene wat gemeenten kunnen en mogen.

In het traject met de alcoholpoli dat in het Reinier de Graaf Gasthuis in Delft is begonnen, wordt de nazorg buitengewoon centraal gesteld. Onder leiding van dr. Van der Lely worden jongeren begeleid die met alcoholvergiftiging zijn opgenomen. Een medisch psycholoog is bij de nazorg betrokken, de desbetreffende huisarts wordt geïnformeerd en de ouders worden erbij betrokken. Dit alles heeft in feite één doel: terugvalpreventie. In gesprekken met dr. Van der Lely en het Partnership Vroegsignalering Alcohol, die op dit gebied intensief samenwerken, is gesproken over de mate waarin de effectiviteit van die aanpak «evidence based» is. In hoeverre heeft de terugvalpreventie effect? Er wordt binnenkort een protocol opgesteld. Er worden vier ziekenhuizen geselecteerd die met deze aanpak gaan werken. Dit moet binnen zes maanden worden gerealiseerd. Daarna zal gedurende een periode van anderhalf jaar de effectiviteit van de aanpak worden getest. Als de resultaten positief zijn, zal na anderhalf jaar een landelijke uitrol plaatsvinden. Dan zal de aanpak deel gaan uitmaken van de reguliere zorg en als zodanig ook in de bekostiging worden meegenomen. De informatie en resultaten die uit deze pilot naar voren komen, zullen al gedurende die anderhalf jaar actief worden beschikbaar gesteld aan de Nederlandse ziekenhuizen, zodat zij daar op basis van vrijwilligheid op elk door hen gewenst moment kunnen aanhaken. De verwachting is dat in die vier ziekenhuizen ongeveer 200 jongeren behandeld zullen worden en nazorg zullen krijgen.

Er wordt op dit moment op alle afdelingen van spoedeisende hulp overigens wel toereikende zorg geboden. De aanpak van dr. Van der Lely is een surplus in termen van nazorg bovenop de zorg die daar geboden wordt. Er zal een landelijk verbod op het bezit van alcohol door jongeren onder de zestien jaar in de openbare ruimte worden geïntroduceerd. Het kabinet beraadt zich nog over de vraag in welke wet dat zijn beslag zal moeten krijgen. Dat kan zijn in het Wetboek van Strafrecht, in de Drank- en Horecawet of wellicht in een nieuwe aparte wet. Er vindt momenteel ook nog overleg plaats over de vraag, door wie het nieuwe verbod het best kan worden gehandhaafd. Er moet dus nog het nodige worden uitgewerkt – ook op het punt van de vereenvoudiging van het vergunningstelsel en de introductie van de Verklaring omtrent het Gedrag (VOG) in de Drank- en Horecawet – maar het kabinet hoopt in het voorjaar van 2009 met een wetsvoorstel naar de Kamer te kunnen komen. Daarin zullen de belangrijkste punten uit de Hoofdlijnenbrief worden verwerkt. Dat geldt ook voor de door de Kamer aangenomen moties en de al gedane toezeggingen. Een projectorganisatie is dat op dit moment aan het uitwerken.

Het huidige wettelijke systeem geeft de winkeliers voldoende grondslag om naar een legitimatiebewijs te vragen. Sinds de invoering van de plicht voor jongeren vanaf veertien jaar om een legitimatiebewijs bij zich te dragen in 2005 is het voor winkeliers makkelijker om te voldoen aan de zogenaamde vergewisplicht. Als een klant niet voldoet aan het verzoek van een winkelier om zich te legitimeren, dan volgt er ook nu al een sanctie. Het kabinet heeft er niet voor gekozen om jongeren onder de zestien of achttien jaar die alcohol kopen, strafbaar te stellen, juist omdat degene die de drank verstrekt, nu al strafbaar is. Het bezit van alcohol in de openbare ruimte zal wel strafbaar worden gesteld. Daarvoor is een

wetswijziging of een nieuwe wet nodig. Jongeren die alcohol op de openbare weg in het bezit hebben, zijn op dit moment dus nog niet strafbaar. Gemeenten kunnen wel in hun Algemene Plaatselijke Verordening opnemen dat het verboden is om op bepaalde plaatsen binnen de gemeente geopende blikjes of flessen alcoholhoudende drank aanwezig te hebben. Dat verbod geldt dan echter alleen voor bepaalde locaties en dat geldt daar dan bovendien voor alle leeftijdscategorieën.

De minister bestrijdt dat er in de praktijk weinig terecht is gekomen van aangekondigde wijzigingen van de wetgeving inzake het alcoholbeleid. Op 1 maart 2005 werd de bestuurlijke boete geïntroduceerd en in november 2000 heeft een redelijk brede wijziging van de Drank- en Horecawet plaatsgevonden. De derde wijziging van de Drank- en Horecawet had met name betrekking op de administratieve lasten. Die wordt nu geïntegreerd in de bredere aanpak die in het voorjaar van 2009 naar de Kamer zal komen, ook al omdat er rondom die administratieve lasten nog de nodige afwegingen moeten plaatsvinden.

Er zijn dertig extra toezichthouders voorzien in de vijftien regio's van de Pilot toezicht Drank- en Horecawet. Een groot aantal van hen is inmiddels opgeleid en aan de slag. Er zijn en worden bij de VWA ook extra mensen aangesteld die zich specifiek zullen bezighouden met het toezicht op de naleving van de leeftijdsgrenzen. Het gaat daarbij om vijftien nieuwe interne controleurs, vijftien externe controleurs en twintig externe controleurs die specifiek worden ingezet in de weekenden. In de Drank- en Horecawet zal worden geregeld dat in 2010 alle burgemeesters gemeentelijke toezichthouders kunnen aanwijzen.

Wat de bemoeienis van de alcoholindustrie met de wijziging van de Drank- en Horecawet betreft, komen de vereenvoudiging van het vergunningstelsel – en dus een verlichting van de administratieve lasten – en de introductie van de VOG inderdaad voort uit wensen van de sector. De overheid heeft de branche ook graag rond de tafel. Deze bedrijven zijn geen vijanden van het Nederlandse alcoholbeleid. Met het oog op het maatschappelijk verantwoord ondernemen van deze bedrijven en de reputatieschade die wordt opgelopen op het moment dat alcohol al te zeer in een kwaad daglicht komt te staan, is het wenselijk om hen te betrekken bij de trajecten die nu worden ingezet. Dat geldt overigens ook voor de zorgaanbieders en het Trimbos-instituut. Al deze partijen hebben zitting in het Regulier Overleg Alcohol teneinde een breed draagvlak voor de trajecten te bereiken.

Het Partnership Vroegsignalering Alcohol richt zich ook op de volwassenen met alcoholproblemen. Daarbij gaat het om vroegsignalering bij huisartsen en om samenwerking tussen de eerstelijnszorg, de verslavingszorg en de ziekenhuizen. Die vroegsignalering begint nu van de grond te komen in de eerstelijnszorg. Die moet ook in de tweedelijnszorg worden verbeterd. Verder zijn er nog e-health-interventies en zelfhulpprogramma's via internet die momenteel uitgerold worden. Er wordt ook gekeken naar reguliere bekostiging van deze vormen van zorg.

Gevraagd is of de term «onmiskenbaar» uit artikel 20 van de Drank- en Horecawet zou kunnen worden geschrapt. Ook de Hoge Raad heeft aan deze term gerefereerd. Op het moment dat er wordt gehandhaafd, kan in feite aan mensen om identificatie worden gevraagd tenzij die mensen onmiskenbaar oud genoeg zijn om alcohol te kunnen aanschaffen.

Op dit moment wordt, mede naar aanleiding van een overleg met de Stichting Verantwoord Alcoholgebruik (STIVA), samen met de industrie bekeken of er een campagne over de gevolgen van alcoholgebruik kan worden gestart. Dat moet dan een campagne à la de BOB-campagne worden.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

bestrijdt dat het bij de aanpak van de alcoholproblematiek onder jongeren om betutteling gaat. Het gaat om het voorkomen van grootschalige en ernstige gezondheidsschade.

Geconstateerd wordt dat in veel gevallen, met name in de weekenden, jongeren niet meer aanspreekbaar zijn door een overmatig gebruik van alcohol, en dan vaak in combinatie met drugs. Bij het plegen van delicten is ook vaak alcohol in het spel. Er loopt op dit moment een experiment waarbij na geweldsmisdrijven blaastesten worden afgenomen. Dat kan een goed beeld geven van het percentage geweldsmisdrijven waarbij daadwerkelijk sprake is van het gebruik van alcohol. De minister sluit niet uit dat er in de toekomst ook naar drugsgebruik gekeken wordt, en naar een combinatie van alcohol en drugs. Zij staat positief tegenover het idee van het afnemen van een blaastest bij jongeren om te kunnen nagaan of zij te veel gedronken hebben. Bekeken zal worden op welke wijze daar uitvoering aan kan worden gegeven.

De aanpak van hokken en keten is een van de prioriteiten van het kabinet. De gemeenten vervullen daarbij een belangrijke rol. Binnenkort zullen de ministers van VWS en BZK de gemeenten per brief oproepen om mee te doen aan een pilot om die hokken en keten stevig aan te pakken. Enkele gemeenten in IJsselland en Noord-Holland – regio's waarin sprake is van overmatig alcoholgebruik van jongeren – hebben al de bereidheid uitgesproken om aan de pilot deel te nemen. De minister heeft ook kennisgenomen van de harde aanpak van hokken en keten in Ede. Er zal ten behoeve van de gemeenten een overzicht worden gemaakt van best practices. Daar zal het voorbeeld van Ede zeker in voorkomen.

Er zijn in het Bestuursakkoord afspraken gemaakt tussen het kabinet en de gemeenten over het lokale alcoholbeleid. Daarin staat dat het Rijk en de VNG een knelpuntenonderzoek zullen doen naar hokken en keten en dat gemeenten commerciële hokken en keten stevig zullen aanpakken. Iedereen is het erover eens dat het aantal hokken en keten moet worden teruggedrongen. Gemeenten realiseren zich ook dat zij daar dan alternatieven voor zullen moeten bieden, bijvoorbeeld in de vorm van jongerenactiviteiten. Het is momenteel nog niet duidelijk of het aantal hokken en keten uiteindelijk tot nul moet worden teruggebracht. Daarover zal waarschijnlijk tijdens de pilot meer duidelijkheid komen. De VNG voelt zich verantwoordelijk voor de uitvoering van het Bestuursakkoord en is bezig met de ontwikkeling van een systeem om te kunnen beoordelen of gemeenten progressie maken. Mocht ondanks alle inspanningen de samenwerking tussen de VWA en de gemeenten onvoldoende blijken, dan zal de VWA na de zomer eigenstandig hokken en keten aanpakken. De burgemeester van Staphorst heeft overigens onlangs verteld dat er in zijn gemeente inmiddels al een aantal van de ongeveer 60 hokken en keten zijn gesloten als gevolg van de landelijke en gemeentelijke aandacht voor de alcohol excessen onder jongeren. Zeker in gemeenten waar het gebruik van alcohol onder jongeren bovenmatig is, zitten gemeenteraden er bovenop.

Er wordt in samenwerking met het Trimbos-instituut voorlichting ontwikkeld over de wijze waarop ouders met die hokken en keten moeten omgaan. Het Trimbos-instituut zal daar voor de zomer mee starten. Een aantal gemeenten sluit convenanten met supermarkten om geen alcohol meer te verkopen aan jongeren onder de achttien jaar. In een van die gemeenten heeft de AH-vestiging overigens ook gewoon zo'n convenant ondertekend. Aan de gemeenten in Nederland zal kenbaar worden gemaakt dat een aantal gemeenten inmiddels dit soort convenanten heeft afgesloten. Wellicht heeft dat een stimulerende werking.

De **minister voor Jeugd en Gezin** constateert dat er brede overeenstemming bestaat over de problematiek van het overmatig alcoholgebruik onder jongeren en de negatieve gevolgen en risico's daarvan. Daarom wordt er veel aandacht aan deze problemen geschonken. De centrale boodschap in de voorlichtingscampagne hoort te zijn: geen alcohol voor opgroeiende kinderen, en in ieder geval niet zolang ze nog geen zestien jaar zijn. Het Trimbos-instituut wordt gesubsidieerd om die boodschap nu

voor het tweede jaar via voorlichtingscampagnes en via ouderavonden en dergelijke uit te dragen. Verder plaatst het alcoholbedrijfsleven sinds enkele weken bij televisiespotjes voor alcoholhoudende dranken de nieuwe slogan «Alcohol onder de zestien, natuurlijk niet!» Aan het PvdA-voorstel om kinderen in te zetten om te kijken of de supermarkten zich aan de regels houden, zitten de nodige haken en ogen. Toezichhouders, zoals politie en het Openbaar Ministerie, mogen anderen niet aanzetten tot een bepaald misdrijf. Dat is uitlokking en dat valt al heel snel onder artikel 47 Wetboek van Strafrecht. Het is wel mogelijk dat bedrijven in het kader van de eigen controlesystemen een onafhankelijk bureau inhuren om te kijken of hun interne bedrijfssystemen goed functioneren en of het personeel de regels wel goed naleeft. Dat heeft te maken met zelfregulering en dat kan ook bevorderd worden door de VWA. In dat verband worden wel mystery guests ingezet. Er is overigens al een grote supermarktketen die dit overweegt. In ruil daarvoor zouden met de VWA afspraken kunnen worden gemaakt over een lager controleniveau. Daar moeten dan wel strikte voorwaarden aan worden verbonden.

Ook de minister is verheugd over het initiatief van C1000 om een proef te starten met een videocontrolesysteem op afstand, waarbij deskundigen de leeftijd van een koper van alcoholhoudende drank kunnen beoordelen. Mocht er twijfel over de leeftijd zijn, dan kan gevraagd worden om een legitimatiebewijs.

Het kabinet staat sympathiek tegen het «vroeg op stap»-burgerinitiatief. Het is lovenswaardig dat deze Friese moeders het initiatief nemen om zo'n onderwerp op de agenda te zetten en steun zoeken voor de gedachte om sluitingstijden te vervroegen of andere middelen te zoeken om het probleem van indrinken en het laat uitgaan aan te pakken. In de Hoofdlijnenbrief alcoholbeleid is aangegeven dat het vaststellen van sluitingstijden bij uitstek een lokale aangelegenheid is. Dat moet ook zo blijven, maar er moeten wel meer gemeentelijke bevoegdheden op dit terrein komen. Ter uitwerking van het Beleidsprogramma 2007–2011 zijn in de afgelopen maanden vier «vroeg op stap»-bijeenkomsten gehouden met de branche, gemeenten, ouders en jongeren over de sluitingstijden van de horeca. De centrale vraag daarbij was of er een landelijke horeca-sluitingstijd van 02.00 uur zou moeten komen. Daarover wordt zeer verschillend gedacht. Er was weinig draagvlak voor een landelijke sluitingstijd, maar veel mensen waren wel voorstander van het idee van «vroeg op stap» om te zoeken naar wegen om tot een andere vorm van sluitingstijden te komen. De conclusies en bevindingen van die bijeenkomsten worden binnenkort gebundeld in een kleine brochure. Die zal uiteraard ook naar de Kamer worden gezonden. Ter uitvoering van de motie-Joldersma c.s. op stuk nr. 38 zal de VNG gevraagd worden om te komen met één of enkele modelverordeningen over het koppelen van sluitingstijden aan toegangsleeftijden. Daar zullen de initiatiefnemers van het «vroeg op stap»-initiatief bij worden betrokken. De conclusies naar aanleiding van de bijeenkomsten zullen daarin ook worden meegenomen. In een APV kunnen sluitingstijden worden gekoppeld aan leeftijden, maar er moet daarvoor wel een wettelijke basis zijn. Anders bestaat het gevaar dat gemeenten worden beticht van leeftijdsdiscriminatie.

De minister stelt dat er voldoende wetenschappelijke literatuur beschikbaar is waarin wordt aangetoond dat alcoholreclame vooral bij jongeren effect heeft. Een beperking van die reclame zal dus het tegenovergestelde effect hebben. Uit onderzoek is gebleken dat er een relatie bestaat tussen de hoeveelheid alcoholreclame waaraan jongeren worden blootgesteld, en het jong beginnen met drinken, het veel drinken en de grote hoeveelheid per keer. Recent onderzoek van de Radboud Universiteit heeft uitgewezen dat zowel het kijken naar alcoholreclame als het kijken naar films waarin alcoholgebruik voorkomt, direct leidt tot een hoger alcoholgebruik. Een alcoholreclameverbod tot 21.00 uur zal in ieder geval bijdragen aan een hogere leeftijd waarop jongeren beginnen met drinken. Het tijdstip

van 21.00 uur is een Europees gemiddelde. Ook geldt 21.00 uur in Nederland als vanouds als de grens tussen de vooravond en de avond. Momenteel wordt de helft van alle alcoholreclames tussen 06.00 en 21.00 uur uitgezonden. Het piekbereik bij jongeren ligt tussen 20.00 en 21.00 uur. Uiteraard zullen het effect en de gevolgen van de grens van 21.00 uur zorgvuldig worden gemonitord.

Het onderzoek naar de juridische mogelijkheden voor het beperken van alcoholpromoties gericht op jongeren wordt gedaan door een interdepartementale werkgroep. Het streven is om dat onderzoek eind 2008 gereed te hebben. Vertegenwoordigers van de branche hebben geen zitting in die werkgroep. In dat onderzoek zal ook worden ingegaan op de mogelijkheden voor zelfregulering en de Europese wet- en regelgeving. Ook het «buzzen» zal daarbij worden betrokken. STAP heeft overigens aan de Reclame Code Commissie gevraagd om te beoordelen of «buzzing» kan worden beschouwd als een vorm van reclame.

De vragen over sponsoring zullen tijdens het algemeen overleg van 27 mei over de Mediawijsheid aan de orde komen. In de nieuwe Mediawet staan overigens wel enkele nieuwe regels rondom de sponsoring van alcoholhoudende dranken.

Er wordt op bepaalde feesten al voorlichting gegeven over alcohol en drugs. Deze voorlichting over een veilig(er) gebruik van alcohol en andere drugs wordt onder andere gegeven door Unity, een vrijwilligersproject voor en door jongeren uit de dance-scene. Ook tijdens de voorlichting op scholen via het project Gezonde School en Genotmiddelen wordt aandacht geschonken aan de combinatie van alcohol en drugs.

Onlangs is gestart met de campagne «Voorkom alcoholshade bij uw opgroeiende kind» waarbij ouders en kinderen samen een «Alcohol Nee Contract» kunnen afsluiten. In het kader van de voorlichting over een verantwoorde alcoholopvoeding wordt ouders het advies gegeven om alcoholgebruik bij hun kinderen zo lang mogelijk uit te stellen, en in elk geval tot zestien jaar. Ouders spelen een sleutelrol en hebben een grote verantwoordelijkheid. Het contract is daarbij een praktisch hulpmiddel om de alcoholopvoeding gestalte te geven. De minister wijst erop dat tweederde van de leerlingen in het voortgezet onderwijs thuis alcohol mag drinken. Daar moet men zich met de voorlichting dus op richten.

Momenteel wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om de verkoop van zoete zwak-alcoholhoudende drankjes te beperken. Men denkt hierbij aan een tweetal routes: via het prijsinstrument, bijvoorbeeld de mogelijkheid van het heffen van een extra verbruiksbelasting, en via het beperken van de verkoop van zoete alcoholhoudende dranken tot het slijterskanaal. De resultaten van dit onderzoek moeten eind juni beschikbaar komen en zullen dan zo snel mogelijk naar de Kamer worden gezonden. In Duitsland is inderdaad een verbruiksbelasting op zoete mixdranken op basis van gedistilleerd ingevoerd. Vervolgens liep de verkoop van die mixdrankjes wel terug, maar zijn jongeren gewoon overgestapt op andere zoete dranken, namelijk bier- en wijnmixen. Een dergelijke verschuiving moet natuurlijk worden voorkomen. Daarom wordt de tijd genomen om de mogelijkheden goed te onderzoeken.

In de Hoofdlijnenbrief staat het streefcijfer van 62% voor de twaalf- t/m vijftienjarigen. Dat is niet verder gedifferentieerd. Er is niet per leeftijdsgroep een apart streefcijfer geformuleerd. In 2005 dronk 61% van de twaalfjarigen alcohol. In het jaar 2003 dronk 83% van de twaalf- t/m vijftienjarigen nog alcohol. Dat percentage is vervolgens teruggelopen tot 75. Het streefcijfer voor die hele groep ligt nu op 62%. Dat is dus een duidelijke verbetering. De minister acht het niet doenlijk om in dit stadium het ambitieniveau te differentiëren voor de verschillende leeftijden. Er zal bij het beoordelen van de resultaten wel specifieke aandacht voor de onderkant van de groep zijn.

In het gesprek over de uitwerking van het Bestuursakkoord tussen het Rijk en de VNG zullen de uitgaansvoorzieningen voor jongeren tussen de

twalf en achttien jaar worden betrokken. Er zijn nog geen resultaten bekend. De minister zal de noodzaak van goede uitgaansvoorzieningen nogmaals bij de VNG onder de aandacht brengen. De Kamer zal daarover waarschijnlijk in het najaar kunnen worden geïnformeerd.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Bouwmeester** (PvdA) wil meer duidelijkheid over de wijze waarop de regels in de Drank- en Horecawet zullen worden aangescherpt. Wat is de stand van zaken bij de werkgroep Alcohol en jongeren? Kan de minister voorts aangeven op welke manier meer druk op de supermarkten kan worden uitgeoefend om hun verantwoordelijkheid te nemen? Mevrouw Bouwmeester is blij dat het kabinet de aanpak van hokken en keten serieus neemt. Welke gemeenten zijn inmiddels bereid om aan de pilot deel te nemen?

Mevrouw **Leijten** (SP) constateert dat de vele voorstellen om de alcoholproblematiek onder jongeren aan te pakken op een breed draagvlak kunnen rekenen, maar waar houdt de zelfregulering op en begint de landelijke handhaving? Hoe ziet het beleid ten opzichte van de alcoholbranche eruit? Alle partijen moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Als dat niet het geval is, dan moeten er harde maatregelen worden genomen.

Ook mevrouw **Joldersma** (CDA) constateert dat alle partijen nodig zijn om de alcoholproblematiek onder jongeren goed aan te pakken. Zij wil voor het einde van het zomerreces een nadere uitwerking ontvangen van het begrip «bezit» gekoppeld aan de strafbaarstelling van de koper, de verkoper, de doorverkoper en het gebruik van alcohol door jongeren onder de zestien jaar.

Wanneer worden gemeenten uitgenodigd om deel te nemen aan het experiment met een hogere leeftijdsgrens van achttien jaar?

De heer **Van der Ham** (D66) is blij dat er in het najaar nadere informatie zal komen over de wijze waarop alternatieve uitgaansmogelijkheden voor jongeren onder de zestien jaar kunnen worden gestimuleerd. Kan de minister in die brief over de strafbaarstelling en de nadere uitwerking van het begrip «bezit» ook aangeven hoe die straffen eruit zullen zien? Het is van groot belang dat de strafmaat in de vorm van hulpverlening wordt gegoten. Kan dat worden toegezegd?

Drankgebruik in gezinnen is een complexe materie. De voorlichting op dat punt moet zuiver en direct zijn. Onderscheid moet worden gemaakt tussen het echte drinken, wat uiteraard een probleem is, en het nuttigen van een kersenbonbon. Met dat soort futiliteiten wordt de voorlichting ondergraven.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie) vraagt de minister van VWS om na de eerste fase van zes maanden van de pilot met de alcoholpoli's waarin het protocol gereed komt en de vier ziekenhuizen worden geselecteerd, alle ziekenhuizen te informeren over de uitkomsten daarvan, zodat zij eventueel kunnen aanhaken bij de tweede fase.

Er is een duidelijk verschil tussen de commerciële keten en de huiskamerketen. Kan niet gewoon een landelijk signaal worden afgegeven dat commerciële keten moeten worden gesloten? Daarmee krijgen de burgermeesters een steuntje in de rug om die keten zo snel mogelijk te sluiten. Kan meer informatie worden gegeven over de gemeenten die meedoen aan het experiment met het verhogen van de leeftijdsgrens naar achttien jaar?

De heer **Van der Staaij** (SGP) verwacht nog een reactie op de suggestie van de VNG om jongeren onder de zestien jaar die alcohol in de openbare

ruimte gebruiken, aan te pakken. Kan het kabinet over een paar maanden schriftelijk aangeven wat de stand van zaken is bij de aanpak van de hokken en keten? Daarbij moet ook de regelgeving op het terrein van VROM worden betrokken. De VROM-inspectie heeft immers ook onderzoek gedaan naar illegale feesten op het platteland.

De heer **Zijlstra** (VVD) steunt het verzoek van mevrouw Joldersma om een nadere uitwerking van het begrip «bezit». Hij is blij dat ook het kabinet de scheidslijn hanteert tussen de thuissituatie en het alcoholgebruik elders. De ouders zijn immers verantwoordelijk voor het alcoholgebruik thuis. Het bezit van alcohol door jongeren onder de zestien jaar in de openbare ruimte is dan wel strafbaar, maar wat is de houding ten aanzien van die jongeren als zij zwaar beschonken uit een huiskamerkeet komen? Hoe kan dat worden aangepakt?

In Nederland mogen er op braderieën en dergelijke mobiele uitgiftepunten van alcohol worden geplaatst terwijl de verkoop van drank vanuit kiosken op vaste recreatieterreinen verboden is. Kan dat worden meegenomen in de aanpassing van de Drank- en Horecawet?

De heer **Dibi** (GroenLinks) wijst erop dat de Algemene Rekenkamer heeft geconcludeerd dat het huidige kabinet onvoldoende uitlegt wat het wil, hoe dat dan moet worden geregeld en hoeveel geld daarvoor moet worden uitgeven. Dat is zeker van toepassing op het creëren van uitgaansgelegenheden voor jongeren. Het kabinet heeft aangegeven dat het de jongeren daar meer bij wil betrekken. Gaat het kabinet onderzoeken waar in Nederland er een tekort aan uitgaansgelegenheden is of wordt dat op het bordje van de VNG gelegd?

Heeft het kabinet er moeite mee als een gemeente kiest voor een sluitingstijd van discotheken van 06.00 uur?

De heer **Brinkman** (PVV) constateert dat het experiment waarbij na geweldsmisdrijven blaastesten worden afgenomen, niet toereikend is. Daarmee worden degenen die drugs hebben gebruikt, er immers niet uitgehaald. Het gaat hem om de verbinding tussen geweldsdelicten en het gebruik van drugs mogelijk in combinatie met alcohol. Bekend is immers dat die combinatie tot excessief geweld kan leiden. Kan de minister toezeggen dat het experiment wordt uitgebreid?

De **minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport** wijst erop dat het overleg met de branche wordt gevoerd in het Regulier Overleg Alcohol (ROA) en het Directeuren Overleg Alcohol (DOA). Het ROA komt twee tot drie keer per jaar bijeen. Daarin zitten de ngo's zoals de STAP, bezorgde vrijwilligers, de industrie en het departement. Zij buigen zich over allerlei zaken die met alcohol en alcoholbeleid te maken hebben. In het DOA komen de directeuren van de STIVA, VWS, EZ, het Trimbos-instituut en sinds kort ook de VNG bijeen. De verslagen daarvan zijn in het verleden in het kader van WOB opgevraagd en ook verstrekt. Er is dus helemaal geen sprake van geheimzinnigheid. De Kamer kan die verslagen altijd krijgen.

De minister zegt toe dat hij voor het einde van het zomerreces een brief zal sturen met een nadere uitwerking van het begrip «bezit» gekoppeld aan de strafbaarstelling van de koop, de verkoop, de doorverkoop en het gebruik van alcohol. Daarbij wordt ook ingegaan op de consistentie van het beleid en de aanpak van het alcoholgebruik door jongeren onder de zestien jaar in ruimtes die niet als openbaar worden gekenschetst. De strafbaarstelling zal inderdaad in algemene zin meer gericht zijn op hulpverlening dan op sanctionering.

De resultaten van de eerste fase van de pilot met de alcoholpoli's zullen inderdaad breed verspreid worden. Alle ziekenhuizen zullen op de hoogte worden gesteld zodat zij kunnen aanhaken bij de pilot.

De Drank- en Horecawet verbiedt de verkoop van alcohol vanuit recreatiekiosken. Dat geldt voor alle kiosken. Eventueel zal op deze vraag nog een nader schriftelijk antwoord volgen.

De **minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties** zegt toe dat serieus zal worden gekeken naar de invoering van blaastesten bij mensen van wie het vermoeden bestaat dat zij te veel hebben gedronken. Men kan echter niet zomaar bij iemand een blaastest afnemen. Er moet wel sprake zijn van strafbaarstelling. Dat moet dus worden geregeld in het Wetboek van Strafrecht. Verder zal een koppeling moeten worden gemaakt met een overtreding van de openbare orde, bijvoorbeeld openbare dronkenschap.

In de regio IJsselland willen de gemeenten Olst-Wijhe, Raalte, Zwarte-waterland en Staphorst deelnemen aan de pilot om de hokken en keten aan te pakken. In Noord-Holland-Noord willen tien gemeenten deelnemen aan de pilot, waaronder Drechterland, Hoorn, Enkhuizen, Medemblik en Schagen. Met deze gemeenten wordt momenteel gesproken.

De minister erkent dat de introductie van het experimenteerartikel aan de late kant is. Die loopt echter parallel met de wijziging van de Drank- en Horecawet, die in 2010 is voorzien. Bekeken zal worden of het mogelijk is om die introductie naar voren te halen.

De commissie-Oosting heeft geadviseerd over het terugbrengen van toezicht. Een van de consequenties van dat advies is dat het toezicht van de VWA op de gemeenten wordt afgeschaft. Daarvoor in de plaats komt de mogelijkheid voor het Rijk om generiek toezicht te laten plaatsvinden. Dus als een gemeente haar taak verwaarloost, kan het Rijk in de positie van die gemeente treden. Het zal echter nog wel even duren voordat dit nieuwe beleid geïmplementeerd is.

Bij het experiment met de blaastesten zal ook worden getest op drugsgebruik. De Kamer ontvangt deze zomer de resultaten hiervan.

De Kamer zal in het najaar een brief ontvangen over de stand van zaken bij de aanpak van de hokken en keten.

Over de strafmaat voor het in bezit hebben van alcohol moet het kabinet zich nog nader beraden. De minister onderschrijft dat hierbij eerder moet worden gedacht aan hulpverlening dan aan het alleen maar betalen van een boete of anderszins.

De **minister voor Jeugd en Gezin** vindt het voor de hand liggen om de mogelijkheid van het inzetten van een mystery guest aan de orde te stellen in de werkgroep Alcohol en jongeren, omdat ook de supermarkten via het CBL aan die werkgroep deelnemen. Als supermarkten een goed systeem ontwikkelen om hun eigen bedrijfsvoering en de naleving van regels door het personeel te controleren, kan met de VWA worden gesproken over een lager controleniveau. Dat is een stimulans voor de supermarkten.

Het kabinet heeft de volgende opvatting: als het mogelijk is om de doelen te bereiken via zelfregulering, dan moet dat vooral ook zo gebeuren. Dan is er immers sprake van een breed draagvlak en is er steun van de desbetreffende sector. Als dat niet mogelijk is of als dat te moeizaam gaat, dan komen andere instrumenten zoals regelgeving om de hoek kijken. De houding van het alcoholbedrijfsleven ten aanzien van het verbod om aan jongeren onder de zestien jaar alcohol te verkopen, geeft vertrouwen in de werking van die zelfregulering.

De minister wijst erop dat hij heeft toegezegd dat het aspect uitgaansvoorzieningen in het kader van de uitwerking van het Bestuursakkoord wordt meegenomen in de gesprekken tussen het Rijk en de VNG. De ontwikkeling van alternatieve uitgaansmogelijkheden wordt niet op het bordje van de VNG gelegd. Gemeenten hebben die taak al. Hier ligt dus ook een schone taak voor de lokale democratie.

Het kabinet heeft geen opvatting over de vaststelling van sluitingstijden door gemeenten. Dat is immers een gemeentelijke aangelegenheid. Gemeenten worden nu wel via een modelverordening in staat gesteld om een koppeling aan te brengen tussen sluitingstijden en leeftijden. De minister erkent dat de voorlichting over alcoholgebruik niet moet worden geridiculiseerd door de aandacht te vestigen op futiliteiten zoals de kersenbonbon. Het gaat erom dat de voorlichtingscampagne en het Alcohol Nee Contract kunnen bijdragen aan een verantwoorde alcohol-opvoeding. Ouders zijn zeer goed in staat om daar zelf een goede invulling aan te geven.

Toezeggingen

Minister van VWS:

- Een landelijk verbod op het bezit van alcohol door jongeren onder de zestien jaar zal wettelijk worden verankerd of in het Wetboek van Strafrecht of in de Drank- en Horecawet of wellicht in een nieuwe aparte wet.
- In het voorjaar van 2009 zal bij de Kamer een wetsvoorstel tot wijziging van de Drank- en Horecawet worden ingediend waarin de belangrijkste punten uit de hoofdlijnenbrief alcoholbeleid worden opgenomen.
- Voor het einde van het zomerreces zal de Kamer een brief ontvangen met een nadere uitwerking van het begrip «bezit» gekoppeld aan de strafbaarstelling van de koop, de verkoop, de doorverkoop en het gebruik van alcohol.

Minister voor Jeugd en Gezin:

- Binnenkort zal de Kamer een brochure worden toegezonden over de conclusies en bevindingen van vier «vroeg op stap»-bijeenkomsten met de branche, gemeenten, ouders en jongeren over de sluitingstijden van de horeca.
- De Kamer zal zo snel mogelijk worden geïnformeerd over de eind juni beschikbaar komende resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden om de verkoop van zoete zwak-alcoholhoudende drankjes te beperken.
- Waarschijnlijk in het najaar zal de Kamer worden bericht over het gesprek inzake de uitwerking van het Bestuursakkoord tussen het Rijk en de VNG, waarbij het aspect van de uitgaansvoorzieningen voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar zal worden betrokken.

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:

- Deze zomer zal de Kamer de resultaten van het experiment van blaastesten na geweldsmisdrijven ontvangen, waarbij ook wordt getest op drugsgebruik.
- In het najaar zal de Kamer een brief ontvangen over de stand van zaken bij de aanpak van de hokken en keten.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Smeets

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Leerdam

De voorzitter van de algemene commissie voor Jeugd en Gezin,
Heijnen

Adjunct-griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Clemens